

АНО ДПО «Институт дополнительного профессионального образования и
повышения квалификации»

**Л дорџоону сџуоххэ, тылга уонна этиигэ сџпкџ
санарыыны бџџоргџтџџ**

Онордо: Логопедия кууруһун
устудьуона-Климова Л.Е.
Бэрэбиэркэлээтэ:

Хоро

Аннотация

Будьарыктехнологическайкаартата оскуолаба киириэн иннинээби оБолорго
аналлаахФедеральнойсудаарыстыбаннайыстандаркаэппиэттииргынаоноһулунна.

«Логопедия» диэнбиридимиэтинэнб саастаах оБолорго ананар.

Тиэмэтэ: «Л дорҕоону сөпкө санарыы, суьуоххэ, тылга уонна этиигэ боБургэтии». Дьарыкматырыйаала оБо
сааһыгаруоннатусбиирдиилээнсайдытыгарсөптүбэһэр.

Атынбиридиэмэттэриkyттаалтыһыта: саха тыла, тулалыырайга, тылы сайыннарыы, нейро дьарык.

Дьарык биирдиилээн оБо тус уратытын учуоттаан туран, кини тыла-өһө төһө сайдыбытын, сангарар саната төһө сөптөөбүн,
толкуйдуур, ырытар дьоБура сайдытын билгэлиир өрүттээх.

Дьарыктехнологическайкаартата

Учууталаата-суола	Климова Любовь Егоровна
Ытытылларсааба	6 саастаах оҕоҕо
Тиэмэтэ	Л дорҕоону суьуоххэ, тылга уонна этиигэ сөпкө санарыыны бөҕөргөтүү
Биридимитэ	Логопедия
Атынбиридимэтикытгасибэээ	Саха тыла, тылы сайыннарыы
Дьарыккөрүнэ	Барбыт темабытын (звукпутун) бөҕүргэтии
Технологията, ньымата, албастара	Технологиялара: туссайыннарыылаах, билиигэтуһаайыылаах, доруобуйаҕа харыстабыллаахсыһыан Ньымалар: бэсидэ, ырытыы, тэннээһин, көрдөрөнүөрэтии Үлэкөрүнэ: биир оҕоҕо
Сыала:	Тылга, этиигэ «Л» дорҕоону сөпкөтуттуу, санарыы, тылы сайыннарыы
Соруктара:	
Коррекционной-үөрэтэр:	- сүһүөх, тыл, этиидиэнөйдөбүллэрихатылааһын; - тыл баайынханатыы; - дорҕоонноруу сатаанараарар, тылга, этиигэ, кэпсииргэтуттарүөрүйэбин сайыннарыы;
Коррекционной-сайыннарар:	- тылынбаайынсаппааһынкэнэтэргэбэлэмнээхбуолуунусайыннарыы;

	<ul style="list-style-type: none"> - обо бытархайуоннауопсаймоторикатынсайыннары; -обо улаханкиьиникыттабодоруһарсиэринсайыннары; -нейро дьарык ньыматын туһанан мэйии улэтин сайыннары
Коррекционной- иитэр:	<ul style="list-style-type: none"> -тылларысөптөөхтүксангараркултуруатыниитии; - бэриллибит соруудабы ойдоон истии уонна ону соптоохтук толлоруу;
Күүтүллэр түмүктэр:	<p>Тустуһаайылаахсатабыл (личностные УУД):</p> <ul style="list-style-type: none"> -обо сананыбилэргэ–көрөргөбэлэмнээхбуолуутунситиһии; - бэйэонорбутүлэтиттэнастынар, өссө элбэби билэргэдьулуһар <p>Тусбэйэнисалайынар-дьаьанарсатабыл (регулятивные УУД):</p> <ul style="list-style-type: none"> -учууталыйанбиэрбитинсөптөөхтүкылынар; -бэйэсанаатынтолорутуриэрдэсатыыргаакыһанар; -бэйэ албаһынкөннөрүнэр; <p>Билэр-көрөрсатабыл (познавательные УУД):</p> <ul style="list-style-type: none"> -саһа били ыларыгаруруккубилиитигэр тирэбирэр; -туруоруммутсыалын ситиһэргэдьулуһар; -бэйэтэтүмүкностор, көрбүтүн-истибитинырытасатыыр; -бэриллибитыйытыыларгаэппиэттиир; -сүһүөх, тыл, этиидиэнсатаанараарар; <p>Бодоруһарсатабыл (коммуникативные УУД):</p> <ul style="list-style-type: none"> -кэпсэтиисиэрин тутуһар, сахалыыдорооболоһор; -араассанааларыылына, истэүөрэнэр,кэпсэтиигэкыттыһар; <p>Предметнэй (предметные УУД):</p>

	<p>-тыл дорбооннорун ханатуралларын (иннигэр, ортоку, кэннигэр) сөпкөистэр быһаарар;</p> <p>-тылларынан тыл ситимнэрин, этионгорор;</p> <p>-тылынсайдытыгаркыһаллар.</p>
Туттуллартэрил	<p>Артикуляционной дьарыкка туттуллар ойуулар, сиэркилэ, араасбогуурэлэр, атахсуоллара, оонньуурдар, бэридимизтэр, корзиналар, таастар</p>

Этаба	Уһуна	Улэньымата, албаа	Логопед дьарыга	Уөрэнээччилэтэ
1. Тэрээһин	<p>-о5о үлэлиир, кытыһар усулуобуйатын тэрийии;</p> <p>-о5о дьарыкка бэлэмнээх буолуутугар көбүйүү;</p>			
	3 мин	<p>О5олордуун психологической климаты тэрийии, бэлэмнээһин. О5о бол5омтотун бэйэ5э тардыы, истинсыыаныолохсутуу</p> <p>Артикуляционнойэрчиллиилэритолоруу.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Утуо кунунэн Лилияна - Биьигибу нэдиэлэ5э ханнык дор5оону сопко санарарга уорэнэ сылдыапбытый? - Соп маладьыас! Бугун оссо эбии хатылыахпыт уонна суьуоххэ, тылга сопко санарары бо5ургэтиэхпит. Дбарыктанарга бэлэмнин дуо? - Сиэркилэ иннигэр олорон артикуляционной эрчиллиилэри толоробут (олбуор, кэтит тыл, иннэ, чабыы, хаачыал, минньигэс 	<ul style="list-style-type: none"> - Утуо кунунэн - Л дор5оону - Бэлэммин <p>О5о сиэкилэ иннигэр олорон эрэ бэриллибит АЭ толорор.</p>

		Тыныны эрчиллийн онооруу	барьянъя, тииспитин суунабыт, тэллэй) - Маладьяас - Билигин турабыт уонна тыныны эрчиллийтин толоруохха (Биэтэннээбин) - Тынарбытыгар хайдах тынар этибитий? - Тылбытын уоспутун бэлэмнээтибит, билигин Л дорбооммут хайдах санарылларын санахха соп?	Турар, эрчиллийн толорор - Муннубутунан тынабыт уонна аяхпытынан тааарабыт - Соп
2 Билиини тургутуу, сонурбаты	- барбыкка олобуран дорбооннору чуолкайдык санара, истэ үөрэни, бэйэни хонтуруоллаабын; - сууоххэ, тылга уонна этиигэ бигэргэтии;			
	3 мин	Практическайдьарыктар Барбытычинэтии Таска улаханныктааарансанарыы	- Этии тыллартан турар, тыллар сүүөхтэртэн, дорбооннортон туралларын билэбит. Кор эрэ бу ханнык богуурэлэр баалларый? - Соп, маладьяас, билигин бу богуурэлэри миэстэлэригэр саабылаан уурабын уонна	- Уьун муннук, туот муннук, ус муннук уонна тогурук ЛА ЛА ; ЛО ЛО; ЛУ

			<p>дорбоону суьуоххэ араарабыт. Сааьылыырга нейро дьарык ньыматынан туьанан ууруохпут. Ылабын уонна уурагар илигин хардарыта ытан миэстэтин булларабын Хайдах толоруохтаабын кордоробун -</p>	<p>ЛУ; ЛИ ЛИ; ЛУ ЛУ; ЛӨ ЛӨ; ЛЭ ЛЭ; ЛЫ ЛЫ; ОЛ ОЛ; УЛ УЛ; ИЛ ИЛ; ЫЛ ЫЛ</p>
3. дорбоону тылларга чинэтии	- дорбоону тылга сопко санарга уорэнии, тылга ханна турары быьаары, суьуоххэ араары			
	7 мин	Тыллары сопко санары, Л дорбоона ханна турарын сопко истии, суьуоххэ сопко араары	<p>- Маладьыас, билигин турабыт уонна бу суолга чугаьыбыт. Атах суоллара ойууламмыттар ди, бу манна ыстанабын уонна бэридимиеттэри хомуйабын. Иннигэр сытар дуу, кэннигэр сытар дуу эбэтэр уна оттугэр дуу,</p>	

			<p>ханас оттугэр ду ону этэбин. Корзинабар хомуйабын. Ойдонордиди?</p> <p>- Чэ сабалаа.</p> <p>тылы сопко санарарын уонна тылга баар боБургэтэр Л дорбооммутун учугэйдик санарарын хонтуруоллуубут, сыыстабына конноробут, комолоьобут.</p> <p>- Маладьыас! Билигин Л дорбоон тылга ханна турарын быьаарыхпыт санаран коробут уонна иннигэр турар дуу, ортоку дуу эбэтэр кэннигэр турарын соптоох иьиккэ уурабыт.</p> <p>Иьиттэргэ схемалары уурабын, иннигэр, ортоку, кэннигэр диэн быьаарабын уонна обону санартаран корон бэрэдимиеэттери уурдарабын. Л дорбоон иьиллибэт бэрэдимиеэтин туора уурдарабын.</p> <p>- Соп, маладьыас. Бэрэдимиеэттергин тоттору корзинабар хомуй эрэ уонна аны билигин суьуоххэ араарыхпыт.</p> <p>- Биир суьуохтээх тыллары бу иьиккэ угабын, икки суьуохтээх иьити ортоку уонна ус суьуохтээх тылы бу иьиккэ уурабын. Ойдоотун?</p> <p>Корзинаттан предметтери хостуур, тугун</p>	<p>- Ойдоноор</p> <p>Утулук, тэллэй, лыах, сибэкки, мээчик</p> <p>- Утуклук – л дорбоон ортоку иьиллэр, тэллэй Л дорбоон эмиэ ортоку иьиллэр, сибэкки – Л дорбоон суох, лыах- Л дорбоон инники иьиллэр, мээчик- л дорбоон иьиллибэт, тыл- Л дорбоон кэннигэр иьиллэр.</p> <p>Схемалары корон иьиттеринэн наардыыр.</p> <p>- Мьм</p>
--	--	--	---	---

			<p>этэр, суьуоххэ араарыр, хас суьуохтээбминэн корон иьиттэргэ наардаан уурар. Сопко суьуоххэ араарарын хонтуруоллуубут.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Саамай соп маладьяс. Туттубут тэриллэрбитин хомуйуохха уонна остуол иннигэр олоруохха. 	<ul style="list-style-type: none"> - Утулук- ус суьуохтээх, - тэллэй- икки суьуохтээх, - лыах биир суьуохтээх, - тыл- биир суьуохтээх.
4. тумук	2 мин		<ul style="list-style-type: none"> - Билигин мин эйиэхэ таастары биэриэм ол таастарынан Л букваны суруйабын. <p>Обо таастары ьлан Л букваны сопко суруйарын коробун, наада буоллабына комолоьлбун.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Маладьяс. Л дорбооммутун оссо санаран коруоххэ эрэ. - Оссо салбыы улэлиэхпит уонна эйиэхэ мин дьиэбэр ильдэ бврвн толороргор соруудах биэрэбин. - Бу туохтарый? - Соп, бу тэллэйдэри онноох харандааьынан сырыьыннаран уруьуйдуугун. Онтон манна туох ойууламмытый? - Аьаа, маладьяс. Бу утулуктэри кьрааскалыгыгын уонна тэн утулуктэри булан холбуугун. 	<ul style="list-style-type: none"> - Мьм - Л, Л - Тэллэйдэр - Утулуктэр.

			<ul style="list-style-type: none"> - Ойдоног ди? - Манан дъарькпыт бутэр корсуоххэ диэри. Обун группаа дылы атаарабын.	<ul style="list-style-type: none"> - Ойдоног Корсуоххэ диэри.
--	--	--	---	--